

Hub

ZA DIGITALNU SIGURNOST

UPUTSTVA ZA PREPOZNAVANJE ŠTETNIH SADRŽAJA

Autorica
Anida Sokol

1. GOVOR MRŽNJE I NARATIVI MRŽNJE

- Govor mržnje je bilo koja vrsta komunikacije u govoru, pisanju ili ponašanju koja napada ili koristi pežorativni ili diskriminatorni jezik u odnosu na osobu ili grupu na osnovu toga ko su, drugim riječima, na osnovu njihove vjere, etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, boja, porijekla, spola ili drugog faktora identiteta (UN-ova strategija protiv govora mržnje)
- Govor mržnje podrazumijeva širenje i podsticanje na mržnju i nasilje prema grupi ili pripadniku/ci te grupe na osnovu zaštićenih karakteristika roda, spola, etničkog i nacionalnog porijekla, rase, invaliditeta i dr.
- Govor mržnje je i opravdavanje rasne i etičke mržnje, ksenofobije, mržnje preba drugima zbog spola, boje kože, seksualne orijentacije i dr.

Kako prepoznati govor mržnje i narative mržnje?

- Vrlo je važno razlikovati govor mržnje i narative mržnje od legitimne kritike, upućene, na primjer, političkim predstavnicima ili od uvreda koje nisu zasnovane na etničkim, nacionalnim, rodnim ili nekim drugim od gore navedenih zaštićenih karakteristika.
- Pod govorom mržnje označite svaki sadržaj koji ima **pežorativni ili diskriminatorni jezik u odnosu na osobu ili grupu na osnovu toga ko su**: na osnovu etničke, nacionalne, rodne, spole ili neke druge zaštićene karakteristike. Takav jezik se temelji na ideji da je osoba ili grupa osoba podređena zbog svog spola, roda, invaliditeta, etničkog porijekla... Označite sve sadržaje koji imaju uvrede i diskriminatorne riječi prema osobama jer su žene, pripadnici etničkih manjina, jer su Bošnjaci, Srbi, Hrvati, pripadnici LGBTIQ zajednice...
- Ako neki sadržaj kritikuje ili vrijeđa političarku na osnovu njenih postupaka, to nije govor mržnje. Ako sadržaj kritikuje ili vrijeđa političarku samo zato što je žena: ismijava njen način oblačenja, frizuru, diskriminiše je u odnosu na muške kolege, riječ je o govoru mržnje.
- Pod govorom mržnje označite i **sadržaje koji šire, podstiču, promoviraju i opravdavaju etnonacionalni i druge oblike mržnje**. Ako neki sadržaj širi, promoviše, i opravdava mržnju, diskriminaciju i nasilje prema ženama, etničkim grupama, manjinama, LGBTIQ zajednicama, označite ga kao govor mržnje. Ukoliko osoba zagovara nasilje ili mržnju prema ženama, etničkim grupama, manjinama, LGBTIQ zajednici, označite ga kao govor mržnje.

- Pod narativima mržnje, označite i pristrasne medijske prikaze manjina i drugih grupa (često, na primjer, protiv migranata i izbjeglica). U takvom izvještavanju se najčešće izvještava o određenim marginaliziranim grupama, etničkim skupinama, LGBTIQ zajednici u negativnom svjetlu i ne prikazuje se i druga strana priče. Takvi medijski prikazi, naprimjer, prikazuju migrante i izbjeglice samo kao počinitelje krivičnih djela a Srbe, Hrvate, Bošnjake, samo kao neprijatelje i krivce za ratna dešavanja.
- Govor mržnje i narativi mržnje ponekad se ne mogu lako otkriti i zavise od konteksta i izvora. Nije neophodno da imate ružne i pogrdne riječi ili uvrede u sadržaju da bi taj sadržaj bio govor mržnje. Govor mržnje se može iskazati i na suptilan način i korištenjem lijepih riječi. Zbog toga uvijek provjerite kontekst: šta je cilj nekog sadržaja, zašto i gdje je on izgovoren, te ko je osoba/grupa/medij koji su prenijeli ili objavili takav sadržaj. Ukoliko su osobe ili grupe poznate po širenju govora mržnje, onda je veća vjerovatnoća da taj sadržaj i jeste oblik govora mržnje i narativa mržnje.

2. NEGIRANJE RATNIH ZLOČINA I VELIČANJE RATNIH ZLOČINACA

- Negiranje ratnih zločina i veličanje ratnih zločinaca usmjereno protiv grupe osoba definiranih na osnovu njihove rase, boje kože, vjere ili drugog zaštićenog obilježja je oblik govora mržnje.

Kako prepoznati negiranje ratnih zločina i veličanje ratnih zločinaca?

- Ukoliko naiđete na sadržaj u kojem se govori o nasilju, ratu, u kojem se spominju ratni zločini, vojnici, imena ratnih komandanata, provjerite o kome je riječ.
- Da bi se nešto označilo kao negiranje ratnih zločina i veličanje ratnih zločinaca, potrebno je da za takvu osobu i djela postoje pravosnažne sudske presude i sudski postupci. Zbog toga, istražite više o toj osobi/djelu te koristite pouzdane izvore.
- Veoma je važno da prilikom istraživanja o ratnim zločinima i zločincima koristite pouzdane izvore. Možete koristiti Google Advance Search, ali na internetu postoje brojne stranice koje nisu pouzdane. Veoma je važno da tokom monitoringa koristite pouzdane izvore. Možete istražiti stranice Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Međunarodnog krivičnog suda ili drugih sudova u Bosni i Hercegovini. Također možete pogledati [Izveštaj o poricanju genocida Memorijalnog centra Srebrenica](#) ili [Mapu mržnje koju je izradila Balkanska istraživačka mreža](#).
- Konačno, možete pitati stručnjaka i potražiti savjet. Ako je poznato da osoba ili grupa negiraju ratne zločine ili veličaju ratne zločince, vjerovatnije je da će to i dalje činiti. Imajte na umu da u sadržaju ne morate imati direktno poricanje, jer ova djela uključuju i svaki pokušaj tvrdnje da se

zločin nije dogodio, koji negiraju utvrđene činjenice i osporavaju da je postojala namjera da se zločin poćini. To se ne odnosi samo na direktna poricanja, već i na različite oblike kojima se umanjuje obim i karakter zloćina, njihovo opravdanje i odobravanje. To uključuje i velićanje ratnih zloćinaca u različitim oblicima od obilježavanja njegovih/njenih djela do imenovanja ulice njegovim/njenim imenom

3. KAMPANJE DISKREDITACIJE POJEDINACA I GRUPA

Pojedinci su često mete online nasilja i raznih oblika napada, prijetnji i kampanja diskreditacije. Kampanje diskreditacije su sadržaj koji cilja na pojedince ili grupe s ciljem da ih zastraši ili naruši njihovu reputaciju. One mogu uključivati uvrede, prijetnje, napade ad hominem, otkrivanje privatnih podataka o osobi, korištenje manipulativnih fotografija i video zapisa. To može uključivati zlonamjerne informacije – prave informacije koje se dijele kako bi se nanijela šteta, uključujući otkrivanje privatnih informacija koje se šire kako bi naštetile osobi ili njejoj reputaciji. Takav sadržaj obićno cilja na novinare/ke, kreatore javnog mnijenja, predstavnike/ce politićkih grupa i organizacija civilnog društva, a najćešće je organiziran od strane nekih radikalnih anonimnih web stranica i grupa, ali ponekad i od mainstream medija.

Kako prepoznati kampanje diskreditacije?

- Kampanje diskreditacije često dolaze od radikalnih grupa, ciljaju na osobe ili grupe koje imaju uticaj u društvu, zastupaju demokratske vrijednosti, brane ljudska prava;
- Prilikom određivanja da li je nešto kampanja diskreditacije ili ne, pogledajte ko je izvor određene kampanje, da li je to anonimna grupa na mrežama ili neka radikalna grupa;
- Takve kampanje često šire oni koji ne mogu da prihvate drugaćije stavove od svojih, na primjer, o religiji, politici ili žele da umanje važanost ili diskreditiraju rad novinara/ki i predstavnika/ca civilnog društva;
- Kampanje diskreditacije mogu uključivati fotografije koje vrijeđaju ili ismijavaju predstavnike/ce civilnog društva, novinare/novinarke. Mogu uključivati i direktne prijetnje smrću određenim osobama, širenje laži i dezinformacija o tim osobama;
- Prilikom oznaćavanja da li je nešto kampanja diskreditacije, provjerite također ko je osoba koja je meta te kampanje, da li se takvi sadržaji često ponavljaju, da li su uvredljivi;
- Možete koristiti i Google Advance Search ili pitati eksperta za dodatne infromacije

4. NASILNI I ESKTREMISTIČKI SADRŽAJ

Ekstremizam je posjedovanje “crno-bijelih pogleda na svijet”, nesposobnost da se prizna potencijalna valjanost različitih gledišta i želja da se nametnu – u nekim slučajevima, silom, zastrašivanjem ili prisilom – stavovi drugima.

Radikalizacija je put ka posedovanju ekstremističkih stavova i u nekim slučajevima angažovanju u nasilnim ekstremističkim aktivnostima.

Nasilni ekstremizam, s druge strane, je podskup ekstremizma ili progresija od misli do nasilne akcije, tj. stvarne odluke da se nasilje upotrijebi za postizanje tih ciljeva.

Radikalne i ekstremističke grupe većinom ne prihvataju demokratske stavove i vrijednosti, su protiv ljudskih prava, LGBTIQ zajednice, protiv prava žena, prava na abortus, protiv su “miješanih brakova”, protiv zajedničkog života različitih vjerskih i etničkih zajednica.

Kako prepoznati nasilni i ekstremistički sadržaj?

Ovaj sadržaj može uključivati propagandni materijal o ekstremističkim vjerskim, političkim i etnonacionalnim svjetonazorima – najčešće u obliku nadmoći jedne grupe i neprihvatanja tuđeg pogleda na svijet;

Takav sadržaj često ima veoma specifične vjerske elemente i simbole, simbole koji upućuju na određene ekstremističke pokrete – nacizam (svastika), fašizam (simbol fascio), radikalnim islam (Salafi grupe);

Nasilni i ekstremistički sadržaj također može imati fotografije i jezik koji upućuje na ratnu retoriku, pozive na nasilje, sa fotografijama koje predstavljaju vojne formacije ili prizore nasilja;

Kada tražite takav sadržaj, potražite sadržaj koji ima za cilj da šokira ili zgrozi gledaoce, ili sadržaj koji ohrabruje druge da počine nasilni čin, sadržaj koji veliča nasilje ili slavi patnju ili poniženje drugih;

Potražite sadržaj koji poziva na nasilje, koji potiče i promovira nasilje, uključujući prijetnje počinjenjem nasilnih radnji;

Prilikom identificiranja takvog sadržaja pretražite izvor tog sadržaja, grupu ili pojedinca i da li je bilo poznato da su u prošlosti širili takav sadržaj;

Da li je poznato da su ekstremistička grupa, da li su učestvovali u nasilju ili promicanju nasilja kao sredstva za unapređenje svog cilja, da li ciljaju na civile u svojim djelima i/ili promoviranju nasilja? Zapamtite da ekstremistički sadržaji ne uključuju nužno nasilje, već gore opisane ekstremističke i radikalne poglede na svijet.